

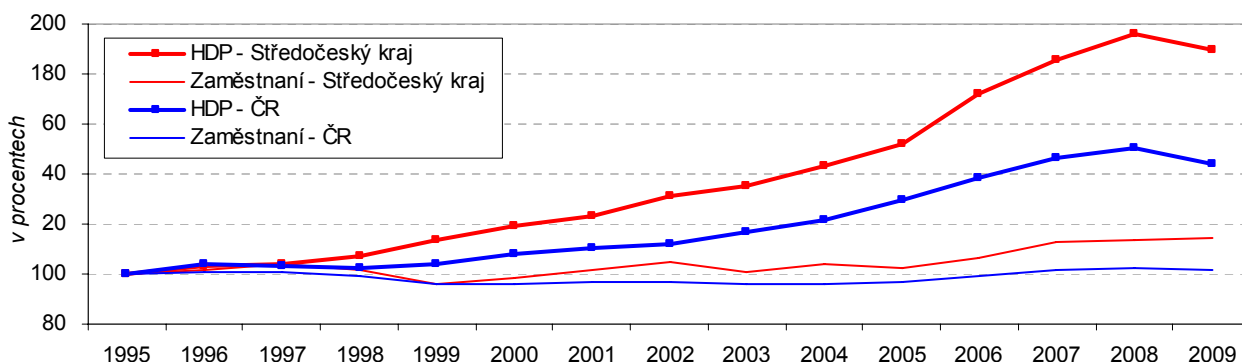
3. Využití pracovní síly

HDP vzrostl nejvíce ze všech krajů ČR. Středočeský kraj zasáhla zhoršená ekonomická situace z let 2008 a 2009 méně citelně než ČR jako celek.

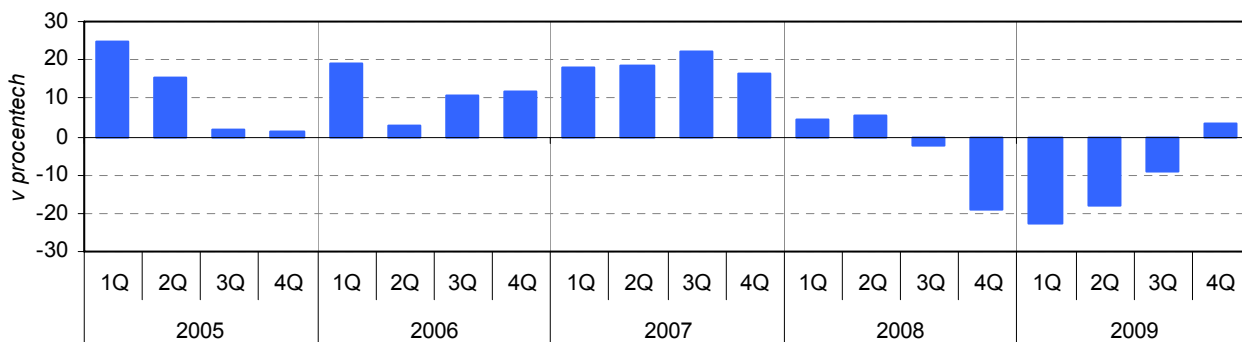
Zatímco HDP České republiky mezi roky 1995 a 2009 vzrostl o 44 %, zaměstnanost se zvýšila velmi nepatrně (o 1,6 %). V případě Středočeského kraje byla situace příznivější, neboť **HDP vzrostl** ve stejném období **o 89,5 %, což bylo nejvíce ze všech krajů, a zaměstnanost v kraji se zvýšila o 14,6 %**, což bylo nejvíce po Hl. m. Praze. Středočeského kraje se na rozdíl od České republiky jako celku z hlediska vývoje HDP tolik nedotkla ekonomická recese v letech 1997 a 1998, kdy se hodnota tohoto ukazatele zvýšila, třebaže nepatrně. První **citelnější pokles** zaznamenala ekonomika Středočeského kraje při recesi **mezi lety 2008 a 2009**, kdy se HDP meziročně snížil o 3,3 %, ale i tak byl tento pokles menší než v ČR jako celku (ten činil 4,1 %; pokles HDP Středočeského kraje byl třetí nejnižší), zatímco zaměstnanost o 1,0 % vzrostla (v celé ČR se snížila o 1,1 %).

Výrazný ekonomický růst doprovázený relativně slabším růstem zaměstnanosti vypovídá o značných strukturálních změnách a posunu směrem k nižší závislosti ekonomiky na velikosti pracovní síly. V důsledku toho docházelo k mimořádnému růstu produktivity práce.

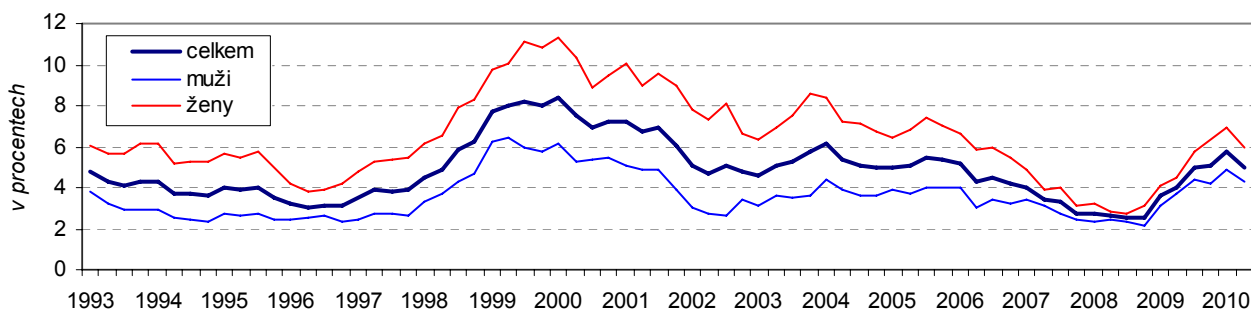
Graf č. 27 Vývoj HDP a zaměstnanosti ve Středočeském kraji (rok 1995 = 100)

Graf č. 28 Meziroční růst vývozu ze Středočeského kraje (v běžných cenách, v %)

Graf č. 29 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti podle pohlaví ve Středočeském kraji (v %)

Nezaměstnanost v kraji byla dlouhodobě pod celorepublikovým průměrem. Sblížovala se míra nezaměstnanosti mužů a žen.

Vývoj nezaměstnanosti byl ve Středočeském kraji mezi roky 2000 a 2010 příznivější než v celé republice. Nejvyšší hodnoty dosahovala obecná míra nezaměstnanosti⁹ v 1. čtvrtletí roku 2000 (celkem 8,4 %, muži 6,1 %, ženy 11,3 %) a s mírnými výkyvy klesala až do **3. čtvrtletí 2008, kdy dosáhla 2,5 %** (muži 2,3 %, ženy 2,8 %). V čase se snižoval i rozdíl mezi muži a ženami – zatímco ve 2. čtvrtletí roku 2002 byla míra nezaměstnanosti žen více než trojnásobně vyšší než u mužů, ve 2. čtvrtletí 2008 byla nezaměstnanost žen pouze o 13 % vyšší než u mužů.

Citelně se na situaci na trhu práce v kraji projevila **zhoršená ekonomická situace z let 2008 a 2009**, kdy se obecná míra nezaměstnanosti postupně zvyšovala z minima 2,5 % (3. čtvrtletí 2008) na 5,7 % ve 2. čtvrtletí 2010. Zhoršení postavení na trhu práce se dotklo především žen, jejichž míra nezaměstnanosti se od svého nejnižšího stavu v roce 2008 zvýšila do 2. čtvrtletí roku 2010 celkem 2,1násobně (u mužů to bylo téměř 1,9násobně).

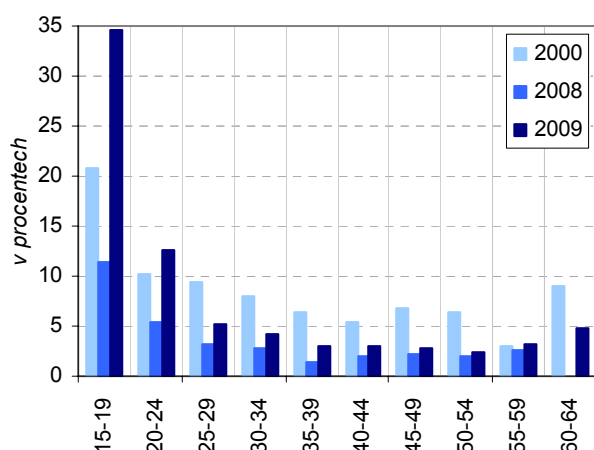
Mírou obecné nezaměstnanosti se tak v roce 2010 dostal Středočeský kraj na úroveň okolo roku 2006, tj. do doby, kdy se na trhu práce začal citelněji projevovat ekonomický vzestup. **Vyšší míra nezaměstnanosti než v roce 2010 byla ve Středočeském kraji zaznamenána především mezi lety 1999 a 2001.**

Nezaměstnanost v roce 2009 nejvíce postihla mladé lidi a osoby se základním vzděláním.

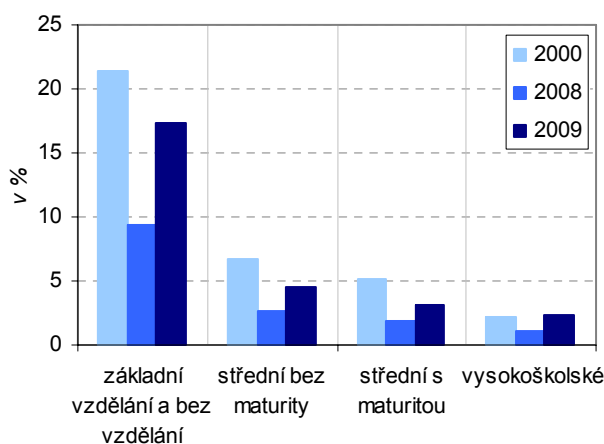
Rozdílně se vyvíjela míra nezaměstnanosti podle věku. Vysoká míra nezaměstnanosti dlouhodobě přetrvávala mezi mladými osobami (míra nezaměstnanosti osob ve věku 15 až 19 let činila ve Středočeském kraji 34,5 %, ve věkové skupině 20 až 24letých to bylo 12,5 %) a tyto věkové skupiny byly zároveň nejvíce postiženy ekonomickou recesí z let 2008 a 2009, neboť se právě u nich míra nezaměstnanosti mezi roky 2008 a 2009 zvýšila nejvíce (u věkové skupiny 15 až 19letých trojnásobně). V této věkové skupině byla míra nezaměstnanosti v roce 2009 dokonce téměř 1,7násobně vyšší než v roce 2000. **Nejnižší míra nezaměstnanosti byla v kraji v roce 2009 mezi 50 až 54letými (2,4 %) a 45 až 49letými (2,8 %).**

Nezaměstnanost postihovala nejvíce **osoby se základním vzděláním a bez vzdělání**, jejichž míra nezaměstnanosti činila v roce 2009 celkem 17,3 %. **Nejnižší míra nezaměstnanosti byla mezi vysokoškolsky vzdělanými osobami (2,4 %)**, která se však mezi lety 2008 a 2009 zvýšila nejvíce (dvojnásobně) mezi všemi čtyřmi kategoriemi dosaženého vzdělání.

Graf č. 30 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti podle věkových skupin ve Středočeském kraji v letech 2000, 2008 a 2009

Graf č. 31 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání ve Středočeském kraji v letech 2000, 2008 a 2009

Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v kraji byl v porovnání s ČR v letech 2009 a 2010 méně příznivý.

Třebaže se **registrovaná míra nezaměstnanosti¹⁰** ve Středočeském kraji dlouhodobě pohybovala **přibližně mezi 25 a 31 % pod celorepublikovým průměrem**, ve třetím čtvrtletí roku 2010 to bylo již jen o 18 až 19 % méně.

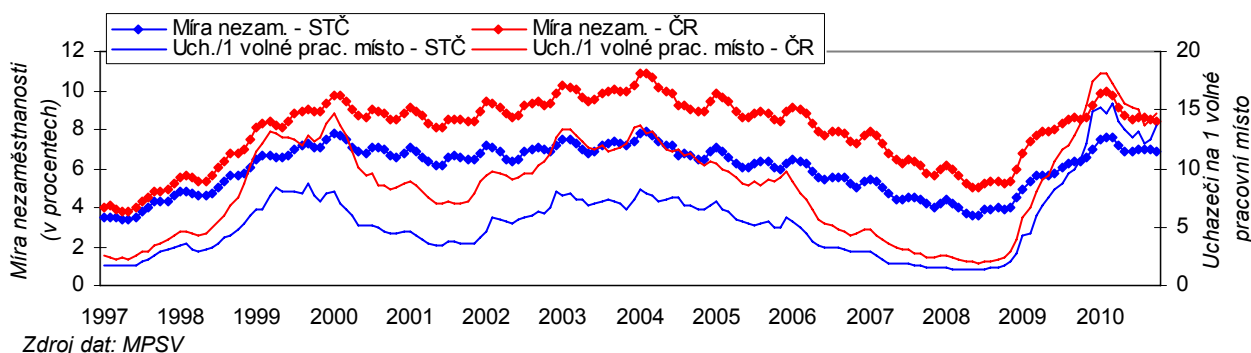
Z **meziokresního pohledu** se oproti období s nejnižší mírou registrované nezaměstnanosti v květnu 2008 (ve Středočeském kraji činila celkem 3,6 %) **nejvíce**

⁹ Obecná míra nezaměstnanosti vychází z metodiky ILO (výběrové šetření pracovních sil prováděné Českým statistickým úřadem).

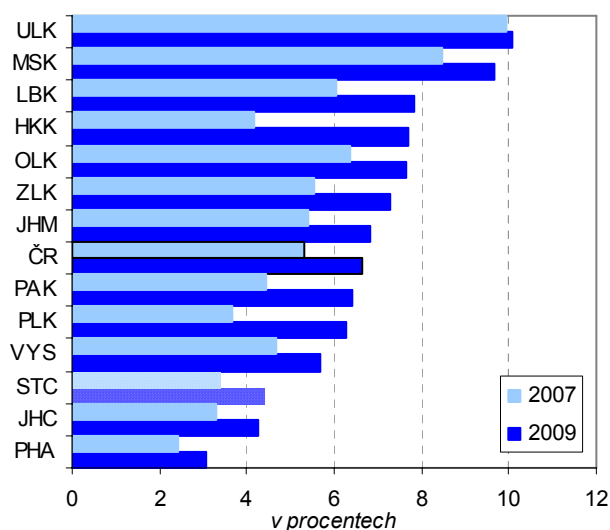
¹⁰ Registrovaná míra nezaměstnanosti je přebírána z Ministerstva práce a sociálních věcí a vychází z registrace nezaměstnaných na úřadech práce.

zvýšila do října 2010 míra registrované nezaměstnanosti v okresech Praha-východ a Praha-západ (v obou případech téměř 2,6násobně). Více než dvojnásobně se zvýšila míra nezaměstnanosti ještě na Mladoboleslavsku, Berounsku a Benešovsku. Na druhé straně pomyslného žebříčku se nacházely okresy Kladno, Rakovník a Mělník, u nichž se ve stejném období zvýšila míra registrované nezaměstnanosti nejméně (1,7násobně).

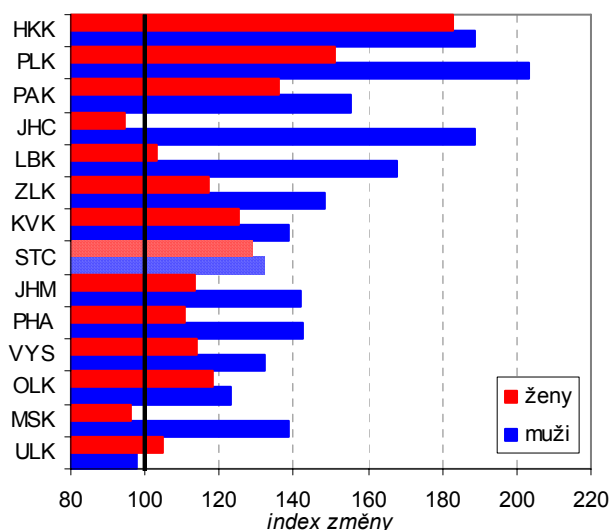
Graf č. 32 Vývoj registrované míry nezaměstnanosti a počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo v ČR a Středočeském kraji¹¹

Graf č. 33 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 2007 a 2009 (v %)

Graf č. 34 Změna obecné míry nezaměstnanosti v krajích ČR podle pohlaví mezi roky 2007 a 2009 (rok 2007=100)

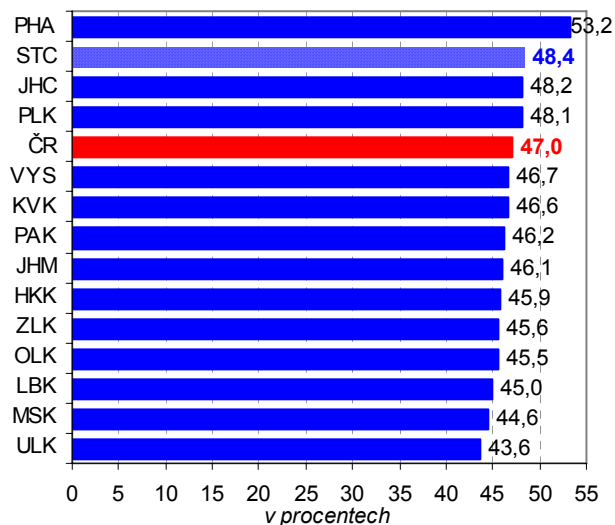

Zvýšení nezaměstnanosti mezi lety 2007 a 2009 postihlo v kraji téměř stejně obě pohlaví.

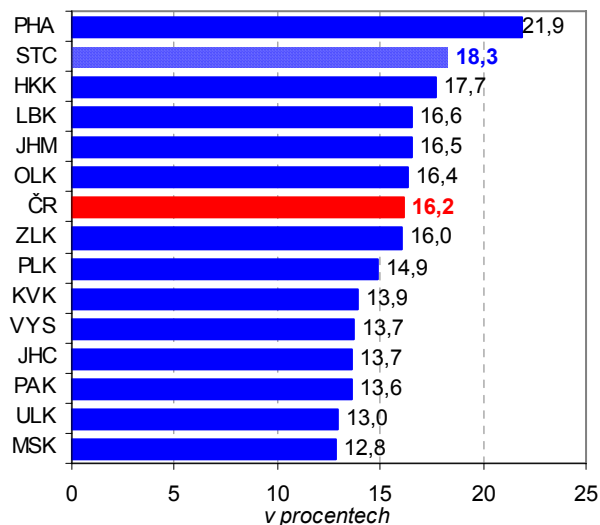
Třebaže došlo mezi roky 2007 a 2009 v případě **obecné míry nezaměstnanosti** obdobně jako v ostatních krajích ČR k jejímu zvýšení, **v roce 2009 byla její hodnota stále pod celorepublikovým průměrem** (4,4 % v kraji; 6,7 % v celé republice). Její zvýšení mezi lety 2007 a 2009 bylo z celorepublikového pohledu mírně nadprůměrné (v kraji se hodnota obecné míry nezaměstnanosti zvýšila o 30 %, zatímco v ČR to bylo 25 %). Rozdílně od celorepublikového vývoje se však zvýšila obecná míra nezaměstnanosti podle jednotlivých pohlaví. Třebaže se v ČR míra nezaměstnanosti zvýšila citelněji u mužů, **ve Středočeském kraji byl nárůst u mužů a žen téměř vyrovnaný.**

¹¹ Pramen dat: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Změna metodiky od července 2004 (výpočet z disponibilního počtu uchazečů).

Graf č. 35 Podíl zaměstnaných na celkové populaci v krajích ČR v roce 2009 (v %)

Graf č. 36 Podnikatelská aktivita¹² v krajích ČR v roce 2009 (v %)

Nezaměstnanost nejvíce postihla jihozápadní část kraje. Nejcitelněji poklesl počet volných pracovních míst na Mladoboleslavsku a Benešovsku.

Z pohledu na míru nezaměstnanosti je zřejmé, že zhoršení na pracovním trhu ve Středočeském kraji se nejvíce projevilo v jihozápadní části kraje (Příbramsko, Hořovicko, Dobříšsko), relativně se nejvíce nezaměstnanost zvýšila především v regionech, kde byla v roce 2007 míra nezaměstnanosti nízká (správní obvod ORP Hořovice, Černošice a Benešov).

Specifický a regionálně odlišný byl také **vývoj volných pracovních míst. Maximálního stavu** dosáhl jejich počet ve Středočeském kraji **koncem února 2008** (21,3 tis.), dlouhodobého minima naopak koncem prosince 2009 (celkem 3,3 tis.). Nejcitelněji ve stejném období poklesl jejich počet v okresech Mladá Boleslav, Benešov a Praha-východ (v prosinci 2009 se jejich stav pohyboval pouze okolo 10 % stavu z února 2008).

Pro Středočeský kraj byla typická **vysoká podnikatelská aktivita¹²**, po Hl. m. Praze nejvyšší mezi všemi kraji ČR. Vůbec nejvyšší byl ve Středočeském kraji podíl zaměstnavatelů na celkové pracovní síle (5,2 % oproti celorepublikovému průměru 3,7 %).

Z hlediska kvalifikace se postavení zaměstnanců v kraji zlepšovalo rychleji než v ČR, zejména pak v případě pracovníků s vyšší kvalifikací.

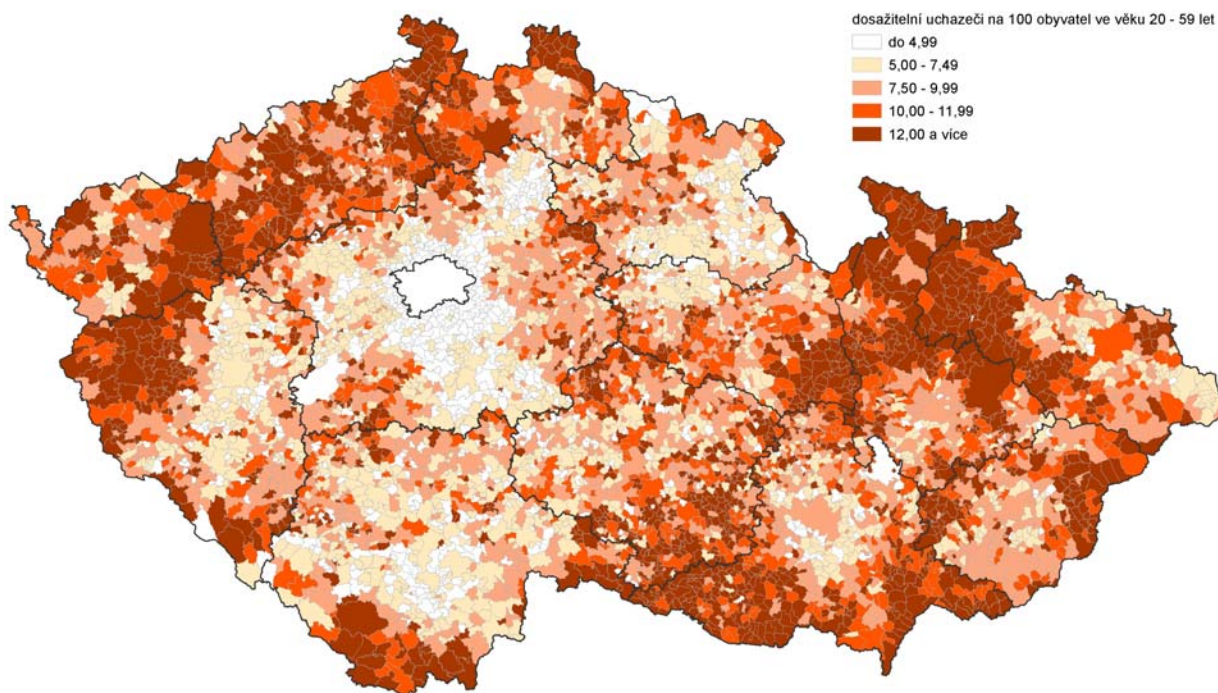
Pracovní síla v kraji se vyznačovala v porovnání s celorepublikovým stavem **mírně nadprůměrným podílem pracujících osob s vyšší kvalifikací** (podle klasifikace zaměstnání KZAM). Vyšší zastoupení nemanuálních pracovníků byl oproti Středočeskému kraji pouze v regionech, v nichž se nacházelo město s velkým počtem obyvatel (Hl. m. Praha, Jihomoravský kraj).

Příznivé změny byly patrné z **hlediska kvalifikace** také **v čase**. Zatímco v roce 2000 tvořily v kraji osoby s nižší kvalifikací 31,1 % všech zaměstnaných, v roce 2009 to bylo 25,5 %. Zlepšilo se také zastoupení manuálních a nemanuálních pracovníků – do kategorie manuálních spadalo v roce 2000 ještě 47 % pracujících, přičemž do roku 2009 se jejich podíl snížil na 39,4 %.

Od roku 2000 se také zlepšilo postavení pracovníků Středočeského kraje v rámci celé ČR z pohledu na **manuální a nemanuální**. Zatímco ještě v roce 2000 byl podíl manuálních pracovníků o 3,4 p. b. vyšší než kolik činila hodnota pro celou ČR, v roce 2009 to bylo již pouze 0,6 p. b. Obdobný vývoj zaznamenal kraj také u zastoupení pracovníků s vyšší **kvalifikací**. Těch bylo v roce 2000 o 3,0 p. b. méně než v celé České republice, přičemž do roku 2009 se rozdíl snížil až na kladných 0,4 p. b., o které převyšoval Středočeský kraj hodnotu pro celou Českou republiku.

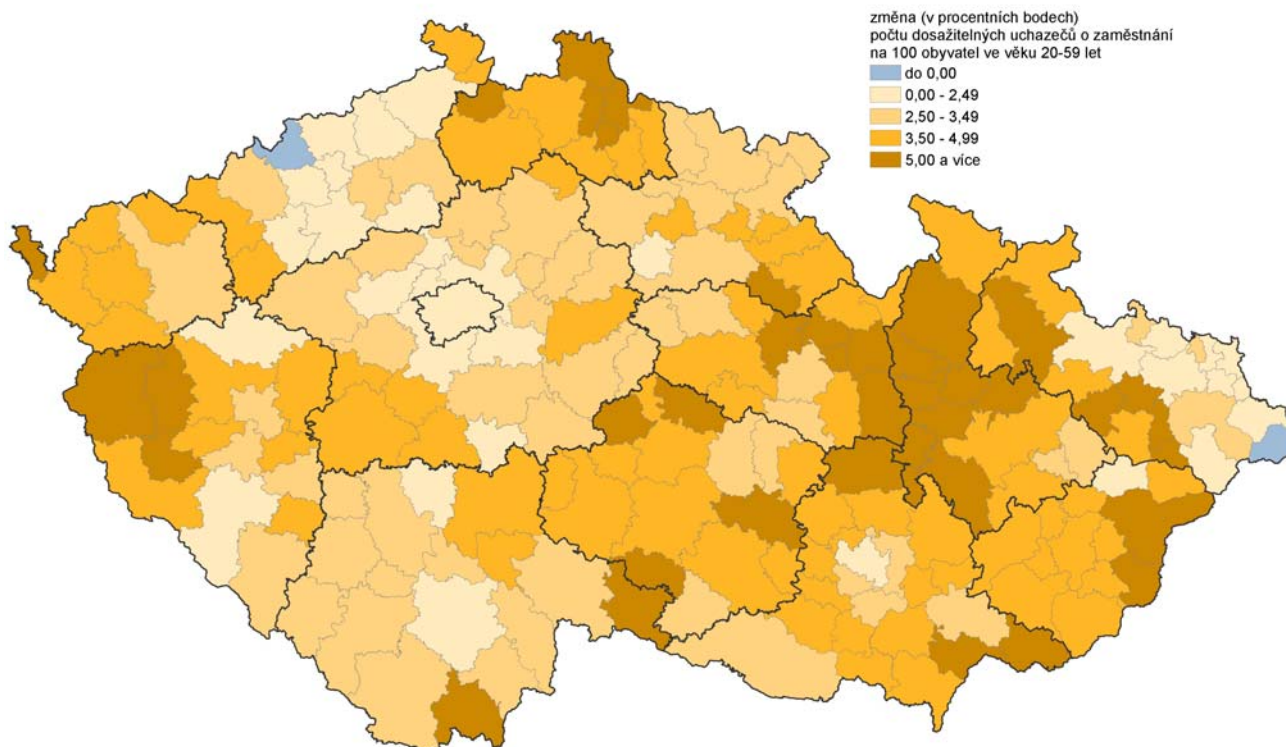
¹² Podnikatelská aktivita vyjadřuje, kolik zaměstnavatelů a pracujících na vlastní účet připadá na 100 zaměstnaných osob.

Kartogram č. 5 Míra nezaměstnanosti podle obcí k 31. 12. 2009

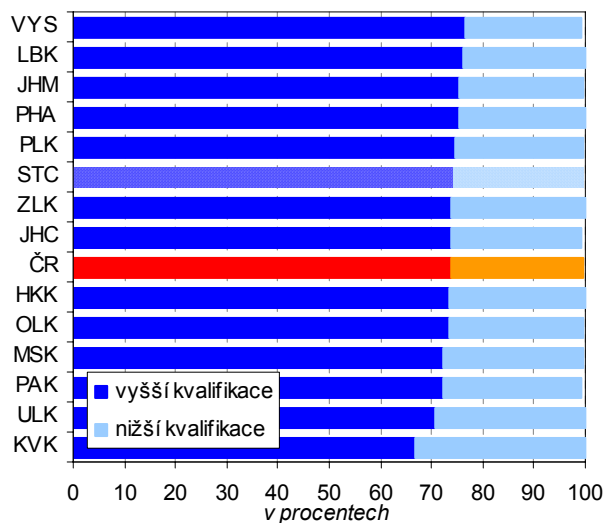
Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Český statistický úřad

Kartogram č. 6 Změna míry nezaměstnanosti podle správních obvodů ORP v období 2007 – 2009 (stav k 31. 12.)

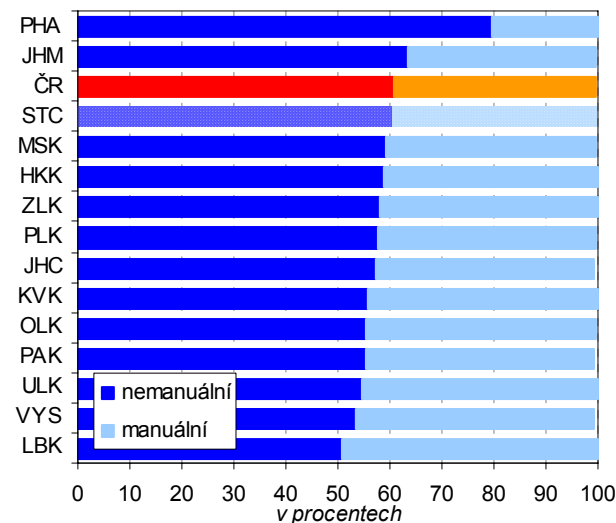

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Český statistický úřad

Graf č. 37 Podíl zaměstnanců s vyšší a nižší kvalifikací (podle KZAM) v roce 2009 (v %)

Graf č. 38 Podíl zaměstnanců v manuálním a nemanuálním zaměstnání (podle KZAM) v roce 2009 (v %)

V kraji existovaly regiony se sezónním charakterem nezaměstnanosti, a to jak zimním, tak i období při vstupu absolventů škol.

Z pohledu na měsíční vývoj registrované míry nezaměstnanosti lze vyvodit **sezónní jevy nezaměstnanosti** v jednotlivých okresech Středočeského kraje. Velká sezónní nezaměstnanost v zimních měsících (leden až březen) byla v letech 2004 až 2010 typická zejména pro okresy Benešov a Kutná Hora, naopak, málo patrná byla v okresech okolo hlavního města a v okrese Kladno. Zejména okresy Praha-východ a Praha-západ se naopak vyznačovaly nadprůměrnou sezónní nezaměstnaností v srpnu a září, tj. v měsících, kdy na trh práce vstupují noví absolventi škol. V okrese Benešov se citelně projevoval i sezónní pokles nezaměstnanosti v červnu, což je jeden z typických znaků charakterizující zemědělský charakter regionu.

Mzdy v kraji byly dlouhodobě druhé nejvyšší v republice (po Hl. m. Praze).

Průměrná hrubá měsíční mzda (podle místa pracoviště; od roku 2002 včetně menších podniků) ve Středočeském kraji zůstávala po celé sledované období mezi roky 2000 a 2008 po Hl. m. Praze nejvyšší ze všech krajů ČR. V roce 2008 činila ve Středočeském kraji celkem 21 510 Kč, což bylo nominálně o 60 % více než v roce 2000 (13 429 Kč). Nejvyšší mzda byla v roce 2008 v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví (31 065 Kč), což představovalo téměř trojnásobek toho, kolik činila v odvětví s nejnižší mzdou (10 607 Kč) – v ubytování, stravování a pohostinství.

V čase se zvyšovalo zastoupení vysokoškoláků mezi nezaměstnanými.

Z pohledu na vývoj počtu registrovaných nezaměstnaných dle evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR bylo zřejmé, že ekonomická recese mezi lety 2008 a 2009 **nejvíce zasáhla osoby ve věku 20 až 24 let**. Právě jejich zastoupení mezi všemi nezaměstnanými se zvýšilo mezi roky 2008 a 2009 absolutně i relativně nejvíce. K **nárůstu** došlo u počtu lidí bez zaměstnání zejména v kategorii délky **evidence na úřadě práce 3 až 6 měsíců**, naopak zastoupení osob s délkou evidence do 3 měsíců a nad dva roky kleslo. V čase **rostli také počet nezaměstnaných s vyšším dosaženým vzděláním**. V roce 2000 tvořily osoby se základním vzděláním 33,3 % všech nezaměstnaných osob, v roce 2009 to bylo 5,9 %. Nezaměstnaní s vysokoškolským vzděláním se v roce 2000 na všech nezaměstnaných v kraji podíleli 3,1 %, v roce 2009 to už bylo 5,3 %. Výrazně vzrostl zejména počet nezaměstnaných vysokoškoláků s bakalářským stupněm vzdělání.

Nezaměstnanost zasáhla mezi roky 2008 a 2009 nejvíce manuální kvalifikované pracovníky.

Mezi roky 2008 a 2009 se mezi nezaměstnanými ve Středočeském kraji relativně **nejvíce zvýšil počet kvalifikovaných manuálních pracovníků** (o 78 %), naopak nejméně (o 28 %) vzrostl počet nezaměstnaných nekvalifikovaných manuálních pracovníků. Celkem se však více zvýšil počet nezaměstnaných nemanuálních pracovníků (o 61 %), počet osob v evidenci s manuální klasifikací zaměstnání vzrostl méně (o 49 %). Z pohledu nabídky volných pracovních míst však v roce 2009 připadal **nejvyšší počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo v případě nemanuálních pracovníků s nižší kvalifikací (30,5)**, nejméně pak u vysoce kvalifikovaných nemanuálních pracovníků. U nich se mezi lety 2008 a 2009 také zhoršil poměr nezaměstnaných a volných pracovních míst nejméně.